

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра психології освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Виконала: студентка 2 курсу, групи DOB1-M18
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Новосьолова Олександра Юріївна

Керівник: Панчук Н.П., кандидат психологічних
наук, доцент

Рецензент: Співак В.І., кандидат психологічних
наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	7
1.1 Поняття «цінності» і «ціннісні орієнтації» у психології.....	7
1.2 Особливості становлення професійних ціннісних орієнтацій в юнацькому віці	21
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	35
2.1 Методичні засади дослідження	35
2.2 Ціннісні орієнтації особистості майбутнього педагога закладу дошкільної освіти як стратегічні цілі професійної діяльності	37
РОЗДІЛ 3 РОЗШИРЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	50
3.1 Аналіз професійних ціннісних орієнтацій майбутнього педагога закладів дошкільної освіти	50
3.2 Авторська програма розширення професійних цінностей майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти	83
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ	103

ВСТУП

Актуальність дослідження. Про необхідність підвищення професійної підготовки майбутніх педагогів з дошкільного виховання наголошується в законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», пріоритетних напрямках Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні та інших програмних документах. Дослідження аспектів становлення ціннісного компоненту, яке допомагає розкрити механізми впливу на становлення особистості в юнацькому віці, набуває важливого значення у зв'язку з тим, що проблеми, пов'язані з людськими цінностями, посідають одне з найважливіших місць в тих науках, які займаються вивченням особистості і суспільства. Адже саме цінності, ціннісні орієнтації виступають інтегративною основою як для окремо взятого індивіда, так і для будь-якої соціальної групи. Така ситуація визначає актуальність вивчення проблеми становлення і особливостей формування життєвих та професійних цінностей сучасного педагога закладу дошкільної освіти, який безпосередньо впливає на світогляд підростаючого покоління громадян України.

Детальний аналіз вивчення соціально-психологічних (В.В.Водзінська, О.І.Зотова, В.О.Ядов та ін.) і психолого-педагогічних (І.Д.Бех, Л.І.Божович, М.Й.Боришевський, І.В.Дубровіна, В.Т.Лісовський, С.Д.Максименко, В.А.Семіченко, Н.В.Чепелєва, Л.В.Долинська, Н.П.Максимчук, Н.П. Панчук та ін.) питань цінностей та ціннісних орієнтацій щодо формування у майбутніх педагогів першочергових значущих цінностей, оволодіння та відбору ціннісних систем засобом педагогічної взаємодії у взаємозв'язку з проблемами професіоналізації студентської молоді дають змогу аналізувати їх як одне з важливих новоутворень у представників юнацького віку.

Науковцями було приділено достатню увагу щодо вивчення пропорційності ціннісних орієнтацій тараеальної поведінки людини; взаємозв'язку індивідуальної системи цінностей з груповою самосвідомістю; становленню та формуванню ціннісних орієнтацій найважливішого показника самовизначення особистості; дослідженню змін у становленні ціннісних орієнтацій залежно від вікового показника. Однак, слід наголосити на тому, що недостатньо уваги приділяли вчені проблемі становлення ціннісних орієнтацій у майбутнього педагога закладу дошкільної освіти, виявленню та аналізу факторів впливу на даний процес та умов його оптимізації; недостатньо розглянуті особливості впливу процесу професіоналізації на формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді; недостатньо вивчено та проаналізовано питання щодо суті та ієрархічних структур ціннісних орієнтацій майбутнього педагога дошкільного освітнього закладу на сучасному етапі розвитку суспільства.

Об'єкт дослідження - особистісно-професійне становлення майбутнього педагога дошкільного закладу освіти.

Предмет дослідження - психологічні особливості формування системи ціннісних орієнтацій майбутнього педагога закладу дошкільної освіти у навчально-виховному процесі вищого освітнього закладу.

Мета дослідження полягала у виявленні особливостей ціннісних орієнтацій, а також зв'язків їх змісту і спрямованості з психологічними характеристиками особистості майбутнього педагога дошкільного освітнього закладу та пошуку шляхів розширення основних професійних цінностей.

Відповідно до мети та гіпотези були поставлені такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні та методичні підходи щодо вивчення проблеми формування цінностей в юнацькому віці.

2. Теоретично дослідити та виявити ціннісні орієнтації особистості майбутнього педагога закладу дошкільної освіти як стратегічні цілі професійної діяльності.

3. Експериментально дослідити психологічні особливості та динаміку формування ціннісних орієнтацій майбутнього педагога дошкільного закладу освіти в процесі професійної підготовки у вищому закладі освіти.

4. Розробити авторську програму розширення цінностей майбутнього педагога дошкільного закладу освіти.

Для вирішення поставлених завдань була розроблена програма дослідження, реалізація якої передбачала застосування комплексу теоретичних і емпіричних **методів**: аналіз психолого-педагогічної літератури та практичних результатів дослідження з даної проблеми, анкетування, бесіда, методика «Життєва програма особистості», методика «Оцінка життєво-професійного шляху», проєктивну методика «Життєво-професійний шлях», методи математичної обробки даних.

Наукова новизна роботи полягає: у виявленні змісту ціннісних орієнтацій сучасних студентів - майбутніх педагогів дошкільного закладу освіти, динаміки ієрархічної структури ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки; обґрунтуванні системи розширення ціннісних орієнтацій майбутнього педагога дошкільного освітнього закладу на основі використання активних методів навчання.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що проаналізовано проблему підготовки майбутнього педагога дошкільного закладу освіти, розкрито зміст поняття «ціннісні орієнтації майбутнього педагога» як центрального компонента професійної спрямованості студента педвузу, який визначає успішність аксіологічної діяльності, формування світоглядної позиції та визначення особистісного смислу педагогічної діяльності; уявленнями про психологічні особливості формування і динаміки та ієрархічної структури

ціннісних орієнтацій майбутнього педагога дошкільного закладу освіти у процесі професійної підготовки.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що підібрані методики та розроблений спецсеминар “Ціннісні орієнтації педагога дошкільного закладу освіти” можуть бути використані в навчально-виховному процесі вищих освітніх закладів з метою діагностування та розширення змісту ціннісних орієнтацій майбутнього педагога, формування уявлень про пріоритетні цінності обраної професії, особистісно-професійного становлення студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та отримали схвалення на Всеукраїнському круглому столі з нагоди 100-річчя Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Актуальні проблеми психологічного супроводу реформи освіти в Україні (24 жовтня 2018 р. м. Кам’янець-Подільський).

Публікації. Зміст та результати роботи відображено в науковій публікації у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції: Панчук Н.П., Новосьолова О.Ю. Психологічні особливості становлення цінностей майбутнього педагога закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки / Актуальні проблеми психологічного супроводу реформи освіти в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу з нагоди 100-річчя Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (24 жовтня 2018 р. м. Кам’янець-Подільський). Кам’янець-Подільський: Медобори-2006, 2019. 80с. С.40-44.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 83 найменування. Основний зміст роботи викладений на 95 сторінках і містить 8 таблиць. Загальний обсяг роботи - 106 сторінок комп’ютерного набору.

ВИСНОВКИ

Підготовка з оволодіння майбутньою професією у вищому закладі освіти не обмежується лише передачею окремої суми знань і формуванням фаховими навичками. Вона тісно пов'язана з професійною орієнтацією студента, з формуванням у нього певної системи ціннісних орієнтацій, які характерні для людей певної професії.

Про сформованість соціальної компетентності вихователя дошкільного закладу свідчить: 1) повага дошкільника; 2) розуміння; 3) допомога і підтримка дитини; 4) вміння домовлятися з вихованцем, укладати з ним угоду – запобігати конфліктам; 5) перцептивність – спостережливість, вміння відчувати стан іншого та адекватно на нього реагувати; 6) бути самим собою – зберігати свою індивідуальність, мати своє особистісне та професійне обличчя.

Ціннісні орієнтації майбутнього педагога дошкільного закладу освіти служать для нього в якості стратегічних цілей його діяльності та посідають найголовнішу сходинку у мотиваційно-регулятивній системі, у зв'язку з тим, що виконує функцію регулятора дій, вчинків та професійної діяльності, також визначають зміст та спрямованість потребо-мотиваційної сторони, інтересів юнацької особистості.

Юнацький вік сензитивний для формування ціннісних орієнтацій як стійких особистісних властивостей, які мають вплив на становлення світогляду студентів. Психологічна основа формування цінностей в юнацькому віці - це засвоєння ціннісних орієнтацій життя та їх перетворення в змістовні компоненти ціннісних уявлень.

Професійне самовизначення в юнацькому віці виступає ціннісно-життєвим вибором та відбувається на основі загальної орієнтації в соціально-економічній ситуації в суспільстві та прогнозування престижності обраної професії.

Специфіка професії педагога дошкільного закладу освіти потребує розвиненості гуманістичного спрямування системи ціннісних орієнтацій, яка сприяє забезпеченню успішної аксіологічної діяльності, формуванню світоглядних поглядів та визначенню особистісних смислів педагогічної діяльності, у зв'язку з цим метою навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти є формування професійно-значущих складових особистісної структури і, в першу чергу, цінностей.

Центром системи професійних ціннісних орієнтацій виступає ставлення майбутнього педагога дошкільного закладу освіти до власних особистісно-професійних особливостей, стрижнем і основою яких є мотиваційно-потребова сфера особистості.

Ефективність формування ціннісних орієнтацій педагога дошкільного закладу освіти та системи його підготовки прямо залежить від того, в якій мірі зовнішні виховні впливи узгоджуються із завданнями та змістом його самовиховання.

Змістові показники професійних ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів дошкільних закладів освіти на основі опосередкованого відображення їх в описі ідеалу фахівця може втілюватись у суспільному ідеалі, або реальній людині бути уявним, на основі об'єднання позитивних особистісних властивостей. Однак, образ ідеального педагога дошкільного закладу освіти на основі уявлень студентів збіднений, у більшості досліджуваних він поданий досить узагальнено, переважно на основі життєвого досвіду і без врахування психолого-педагогічних знань.

Найбільш важливими педагогічними цінностями досліджувані виділяють моральні, професійні, духовні, самовдосконалення та матеріальні. Рівень їх прийняття безпосередньо пов'язаний з професійно-педагогічною спрямованістю майбутнього педагога дошкільного закладу освіти.

Процес підготовки особистості майбутнього педагога дошкільного закладу освіти та його ціннісно-професійне самовизначення мають пряму залежність від рівня та ступеня соціальної активності, самоактивності і продуктивності особистості. Активність та самоактивність завжди викликаються цінностями, а цінності виступають регулятором самоактивності особистості. Процес оволодіння цінностями професії педагога дошкільного закладу освіти у навчально-виховному процесі вищого закладу освіти покращується при виявленні і створенні психолого-педагогічних умов, за яких цінності набувають цілісного, значущого, системного характеру і регулюють самостійність особистості майбутнього фахівця.

Одним з ефективних засобів реалізації таких умов виступає активне навчання у групі, яке дає можливість забезпечити таку систему інтерперсональних зв'язків, коли дії і судження кожного зі студентів потрапляють під контроль викладача, співучасників по розширенню цінностей та самоспостереження, самоконтролю, самооцінки.

Дотримання під час роботи принципів тренінгу дозволяє встановити клімат психологічної близькості, взаємодопомоги, саморозкриття та щирих відповідей студентів.

Програма роботи з ціннісними орієнтаціями майбутнього педагога дошкільного закладу освіти має ускладнюватись від самоусвідомлення та змінення «Я – образу» до розширення «Я», переоцінки ціннісних орієнтацій та отримання нових смислів.

Ефективними формами роботи виступають вправи та розв'язування життєвих і професійних ситуацій, які сприяють виробленню позитивної мотивації на обрану майбутню професійну діяльність, підвищенню альтруїстичної спрямованості діяльності педагога дошкільного закладу, розширенню його пізнавального інтересу у оволодінні майбутньою професією.

Фахівцям, які працюють у сфері дошкільної освіти, першочергово необхідно працювати над розвитком власних педагогічних здібностей, що є основою становлення їх професійної майстерності. Педагогічна діяльність буде ефективною і продуктивною лише у тому випадку, якщо у майбутнього фахівця є бажання стати хорошим вихователем, а для цього необхідно розвивати в собі професійні цінності, прагнення до постійної професійної самоосвіти і самовиховання, високий рівень самоконтролю, емоційна врівноваженість, комунікабельність, готовність до співробітництва, впевненість у собі, усвідомлення відповідальності за життя, здоров'я та розвиток дітей.

У зв'язку з цим специфіка професії педагога закладу дошкільної освіти вимагає розвиненості гуманістичної спрямованості системи ціннісних орієнтацій, що забезпечує успішну аксіологічну діяльність, формування світоглядних позицій та визначення особистісного смислу педагогічної діяльності, а тому метою навчально-виховного процесу в педагогічному навчальному закладі має бути формування професійно-значущих утворень особистісної структури і, перш за все, ціннісних орієнтацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко Т.Л. Психологічні основи впливу ціннісно-сислової сфери на професійне становлення майбутнього фахівця // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України. №4(65). 2009. С. 26-36.
2. Адыкулов А. Ценностные ориентации и особенности профессиональной направленности учащихся 8-10 классов .: Автореф. дис ... канд. психол. наук. М., 2000. 26 с.
3. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности // Психологический журнал. 2004. т.5. №5. С. 63-70.
4. Альбуханова - Славская К.А. Стратегия жизни. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://klex.ru/b2u>
5. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. 3-е изд. Санкт-Петербург [и др.]: Питер, 2016. 282 с.
6. Андреева Г.М., Социальная психология: Учебник для высших учебных заведений [Электронный ресурс]. М. : Аспект Пресс, 2017. 363 с.
7. Бадалова М. В. Деякі змістовні характеристики інтелектуальної культури психологів // Проблеми загальної і педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Т. VIII. Вип. 8. К., 2006. С. 97-100.
8. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне: Ліста-М, 2003. 128 с.
9. Багдасарьян Н.Г. и др. Инновации в ценностных ориентациях студентов // Социологические исследования. 1995. №4. С. 125-129.

10. Бех І.Д. Виховання особистості / І.Д. Бех: у 2 кн. К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь, 2003. 280 с.
11. Бех І. Життя як цінність у культурно-виховній інтерпретації В. О. Сухомлинського / Рідна школа. 2007. № 2. С. 7-12.
12. Бех И.Д. Психологические основы нравственного развития личности. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/20124/1/100310761.pdf>
13. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
14. Біла О.Г. Психокорекційні можливості методу активного соціально-психологічного навчання (на матеріалі підготовки психологів-практиків): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2002. 22 с.
15. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. СПб. [и др.] : Питер, 2008. 398 с.
16. Божович Л.И. Этапы формирования личности в онтогенезе . СПб Питер. 2008. 400с
17. Бондар Н.Є. Формування особистісної репрезентації в юнацькому віці: Дис. ... канд. психол. наук. К., 1998. 207 с.
18. Боришевський М.Й. Духовні цінності як детермінанта розвитку й саморозвитку особистості / Педагогіка і психологія. Вісник АПН. № 2(59). 2008. С. 49-57.
19. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники. Учебное пособие. М., Издательство "Ось - 89", 2001. 224с.
20. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: [монографія]. Луцьк : РВВ «Вежа» Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2003. 320 с.

21. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности / Психология личности в трудах отечественных психологов ; сост. Л.В. Куликов. СПб : Питер, 2000. 342 с.
22. Денисенко В.В. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. педаг. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Харків, 2005. 22 с.
23. Долинська Л.В. Принципи активності в особистісно-професійному зростанні майбутнього вчителя // М-ли конференції "Особистість у розбудові відкритого демократичного суспільства". К. 2000.С.
24. Долинська Л.В Максимчук Н.П. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2008. 124с.
25. Дубровина И.В., Круглов Б.С. Психологические аспекты формирования ценностных ориентаций и интересов учащегося. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.persev.ru/bibliography/psihologicheskie-aspekty-formirovaniya-cennostnyh-orientaciy-i-interesov-uchashchihsya>
26. Дуткевич Т.В., Максимчук Н.П. Психологія вищої школи Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. 224с.
27. Здравомыслов А.Г. и Ядов В.А. Отношение к труду и ценностные ориентации личности. М.: Мысль, 1995. т.2. С.196-205.
28. Зотова О.И. Направленность личности и социальная регуляция поведения молодежи // Психология личности и образ жизни / Отв. ред. Е.В.Шорохова /. М.: Наука, 1987. С. 30-33.
29. Истошин И.Ю. Ценностные ориентации в личностной системе регуляции поведения // Психологические механизмы регуляции социального поведения. М.: Наука, 1979. С. 252-267.
30. Кормакова В.Н. Проектирование жизненных стратегий как условие профессиональноличностного самоопределения старшеклассников // Образование и общество. 2009. №1(54). С. 55-58.

31. Кремень В.Г. «Людиноцентризм» в освіті: сучасний напрям розвитку духовності нації / Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педнаук України №2(51). 2006. С. 24-31.
32. Лазурак А.М. Цінності людини в науково-психологічному осмисленні / Психологія і суспільство. 2003. № 2. С. 19-37.
33. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. [3-е изд., доп.]. М. : Смысл, 2007. 511 с.
34. Максименко С.Д., Щербан Т.Д. Професійне становлення молодого вчителя. Ужгород: Закарпаття, 1998. 106 с.
35. Максимчук Н.П. Становлення ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя: Монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. 176 с.
36. Максимчук Н.П. Змістовні характеристики ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів// Творча спадщина Г.С.Костюка та сучасна психологія. До 100-річчя від дня народження академіка Г.С.Костюка. Матеріали Третього з'їзду Товариства психологів України. К., 2000. С.117.
37. Максимчук Н.П. Психологічна діагностика професійної придатності Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Буйницький О.А., 2009. 268 с.
38. Максимчук Н.П. Вплив цінностей на професійне самовизначення молоді. Проблеми сучасної психології: Збірник наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Вип.1. Кам.-Под.: Аксіома. 2008. 328с. С.125-136.
39. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: [навчальний посібник] / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін. [за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника]. К.: Вища школа, 2003. 323 с.

40. Молодежь: ориентации и жизненные пути: (На материалах социолог. исслед. в Советской Прибалтике) / Ин - т философии и права АН Латв. ССР и др.; Отв. ред. М.Х.Титма. Рига: Зинатне, 1998. 207 с.

41. Мясищев В.Н. Основные проблемы и современное состояние психологии отношений человека // Психологическая наука / Под ред. Б.Г.Ананьева. М.: АПН,1960. т.2. С. 110-125.

42. Науменко Е.А. Психологическая структура и формирование профессионально-педагогической направленности личности: Автореф. ... канд. психол. наук. М., 1987. 22 с.

43. Наумова Н.О. Социологические и психологические аспекты целенаправленного поведения. М., 1988.

44. Міхеєва О. І. До проблеми розробки професіограми випускника зі спеціальності «Дошкільне виховання» рівнів «бакалавр», «магістр» / О. І. Міхеєва, І. В. Трубник // Освіта Донбасу. 2005. № 4 (111). С. 8-11.

45. Начало пути: поколение со средним образованием / Авт. кол.: Р.К.Веэрманн и др.; Отв. ред. М.Х.Титма; АН СССР, Ин-т социологии. М.: Наука, 1989. 240 с.

46. Ольшанский В.Б. Основы математической статистики: учебное пособие для институтов физической культуры // Под ред. В.С.Иванова. М.: Изд - во физкультуры и спорта. 1990. 176 с.

47. Павленко В.В. Формування професійних переконань у студентів педагогічного вузу: Дис. ... канд. психол. наук. К., 1995. 173 с.

48. Панчук Н.П. Роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості майбутнього фахівця Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д.Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Вип. 32. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. 692с. С.405 –411.

49. Панчук Н.П. Ціннісні орієнтації як основа вибору життєвих цілей у процесі професіоналізації Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Вип.14. Кам. - Под.: Аксіома, 2011. 928с. С.602 - 610.
50. Пасічняк Р.Ф. Психологічні особливості особистісного самовизначення старшокласників. К., 1999. 16 с.
51. Педагогічні технології: теорія та практика. Курс лекцій: Навчальний посібник / [за ред проф. М. В.Гриньової]. Полтава: АСМІ, 2004. 180 с.
52. Петровский В.А. Личность в психологии. Уч. пос. Изд-во "Феникс", Ростов-на-Дону, 1996. 510с.
53. Пичурин В.В. Структура и динамика жизненной позиции личности студента педвуза: Дис. ... канд. психол. наук. К., 1992. 155 с.
54. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение / Академия педагогических и социальных наук, Московский психолого - социальный ин-т. М.: НПО «МОДЭК»; Воронеж, 1996. 256 с.
55. Психологические основы формирования личности в педагогическом процессе: Пер. с нем. / Под ред. А.Коссаковски и др. М.: Педагогика.1981. 224 с.
56. Психологія самоактивності особистості учнів у виховному процесі: Навч.-метод. посібник/ За заг. ред .М.Й.Боришевського. К.: ІЗМН, 1998. 192 с.
57. Резник Т.Е., Резник Ю.М. Жизненные стратегии личности // Социологические исследования. 1995. №12. С. 100-105.
58. Роменець В.А. Виховання творчих здібностей у студентів. К., 1973. 96 с.
59. Роменець В.А. Психологія творчості. К., 1971. 248с.
60. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. СПб.: Питер, 2003. 720 с.

61. Саарнийт Ю.Р. Проблемы измерения социально - психологической структуры ценностных ориентаций: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. Таллин, 1981. 23 с.
62. Саморегулирование и прогнозирование социального поведения личности / Под ред. В.А.Ядова. Л.: Наука, 1979. 264 с.
63. Светличный А.Л. Ценностно-смысловая сфера личности и особенности ее конфликтности: Дис. ... канд. психол. наук. Х., 1997. 160 с.
64. Семенов О.М. Родинні виховні традиції як засіб формування ціннісних орієнтацій студентів // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. К., 1997. С. 25-129.
65. Семиченко В.А. Порівняльний аналіз цінностей педагогічної діяльності та професійної підготовки вчителів // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. К., 1997. С. 135-200.
66. Скульський Р.П. Вивчення пріоритетних цінностей молоді та їх урахування в процесі виховання майбутніх вчителів // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. К., 1997. С. 200-202.
67. Скутіна В.І. Ціннісні аспекти формування національної самосвідомості старшокласників // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. К., 1997. С. 203-205.
68. Соболева Н.И. Мироззрение и жизненный выбор личности. К., 1989.
69. Сохань Л. Життєва компетентність у технології життєздійснення // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : наук.- метод. зб. К.: Контекст, 2000. 336 с.
70. Социально - профессиональная ориентация студенчества: / Сб. статей / / Ин-т философии , социологии и права АН Лит. ССР (и др.); / Отв. ред. М.Титма /. Вильнюс: Б.и., 1981. 229 с.
71. Социальные перемещения в студенчество:(На материалах социол. исслед. в Сов. Прибалтике) / Отв. ред. М.Х.Титма. Вильнюс:Минтис, 1982. 277с.

72. Социология молодежи: Учебник / Под ред. проф. В.Т.Лисовского. СПб: Изд-во С.-Петербургского ун -та, 1996. 460 с.
73. Стрелянова Н.И. Педагогический идеал в системе профессионально - педагогической ориентации студентов педвуза // Проблемы психологии личности и социальной психологии. М., 1977.
74. Тарасенко Г.С. Формування естетико - екологічної культури вчителя: Автореф. дис. ... докт. пед. наук. К., 1996. 46 с.
75. Теорія і практика формування громадянських цінностей старшокласників: Зб. наук.-метод. праць Ж.: Вид-во ЖДЦНТЕІ, 2004.
76. Титма М.Х., Саар Э.У. Молодое поколение. М.: Мысль, 1986. 254 с.
77. Федоров В.Д. Развитие мотивов профессионального самоопределения личности в условиях вуза: Дис. ... канд. психол. наук. К., 1982. 144 с.
78. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання. [текст] : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
79. Франкл В. Основы логотерапии // Человек в поисках смысла. М.: Прогресс, 1990. 368 с.
80. Фролова Н.В. Трансформація системи ціннісних орієнтацій на зламних етапах розвитку суспільства (психологічний аспект): Дис. ... канд. психол. наук. Дніпропетровськ, 1988. 174 с.
81. Ценностный мир современного студенчества / Социальный портрет явления // НИИВО; Сост. А.А.Козлов, В.Т.Лисовский, З.В.Сикевич. М., 1992. 40 с. / С-ма воспитания в высш. школе; Вып. 4.
82. Яремчук С.В. Формування професійно-психологічної спрямованості майбутнього вчителя: Автореф. ...канд. психол. наук. К., 1999. 18с.
83. Юрчук О. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до професійної діяльності вихователів днз. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Intel/Downloads/Npd_2014_2_71%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Intel/Downloads/Npd_2014_2_71%20(1).pdf)